

STO LET OD POVODNĚ NA CHOTÝŠANCE (2)

Dalším svědkem událostí, ze které nám zanechal písemnou vzpomínku, byl pan Josef Matějka, holič z Postupic: „*Díváme se z okna na tu spoušť a najednou vidíme, že „Plajchy“ se plní vodou a tato se přelévá přes silnici k Milovanicům. Bez ohledu na to, že promokneme, běželi jsme ku Kopeckého mlýnu, který ležel pod velkým rybníkem „Papírníkem“, abychom pomohli zachraňovat. Ale tam jsme se již nedostali, neboť přes hráz šlo přes metr vody. Na rybníce plavalo plno dříví, ba i celých střech.*

V tom okamžiku se hráz „Papírníku“ protrhla a voda odnášela vše, co bylo pod hrází. Nově postavená pila plula v celosti jako dětská hračka.“¹⁾

Protržení hráze postupického rybníku „Papírníku“ nastalo v délce asi 30 metrů. Druhá polovina byla značně poškozena. Kromě pily voda odnesla ještě kolnu z bývalé novogotické sušárny, stojící pod hrází. Hlavní budova postupického mlýna a hospodářské objekty zůstaly zachovány díky své postranní poloze. Okresní silnici voda vymlela v délce skoro 100 metrů a strhla kamenný klenutý most. Tím bylo přerušeno spojení na Milovanice. V cestě stála ještě masivní dvoupatrová tovární budova bělidel, zvaná též „Pej-

chovna“, která bývala součástí dřívějších textilních podniků v Postupicích. Ta byla velmi poničena. Dílo zkázy se bleskurychle šířilo dál a voda se řítila skrz rybník „Dolejšák“ k Paurovu mlýnu u Lhoty Veselky.²⁾

O dalším pokračování této tragické události se dozvídáme z postupické kroniky Karla Václava Mixy, kterou sepsal v letech 1923 – 1924 z výpovědí pamětníků: „*Ačkoliv stavení a ostatní mlýnské budovy byly velmi důkladné, podlehly přece dravému živlu. V klenutém čeledníku byl nucen kočí František Málek se ženou vylézt rychle po zamřížovaném okně ke stropu. Zde drže se železného stropního kruhu stál na okenní mříži. Žena držela se ho kolem krku. Voda zaplavila celou místnost až asi na 20 cm od stropu. S nasazením všech sil drželi se kruhu po celé dvě hodiny. Po povodni se dozvěděli, že voda vystoupila ve skutečnosti o mnoho výše, nežli zažili oni. Stoupnutí vody ve světnici a utonutí manželů Málkových zabránil toliko stlačený vzduch pod klenutím.*

Mlýn Františka Paura, opatřený nejnovějšími stroji, byl zničen úplně. Rozsáhlé stodoly, sýpky, stáje, vše strženo. Po hospodářském nářadí neby-

Postupice – Kolářův mlýn poškozený povodní (foto: sbírka Jiřího Šestáka z Postupic).

Postupice – stavba provizorního přemostění (foto: sbírka Jiřího Šestáka z Postupic).

Lhota Veselka – pobořený Paurův mlýn (foto: sbírka Františka Kavky z Benešova).

Paurův mlýn – zatopená klenutá světnička (foto: sbírka Jiřího Šestáka z Postupic).

lo potuchy. Dobytek, 27 kusů hovězího a šest telat, rozvěšen byl po olši a habřít, takže pozorovatel užasl, jak vysoko vynesl vodní proud své oběti. Dva koně se utrhuli, vyběhli a zachránili se. Po hrázi rybníka Dolejšího nebylo téměř stopy.“

Vše podlehl nesmírnému tlaku vody, zbyla jen obytná část budovy, u níž byl jeden roh zdi stržen. Tato budova byla později opravena a přestavěna na pilu, která tu slouží k tomuto účelu dodnes. Postižená rodina mlynáře Františka Paura našla útočiště ve mlýně pana Kopeckého v Postupicích.

Pod Lhotou Veselkou vážně poškodila voda vysoký železniční most tratě lokální dráhy. Byl stržen boční násep tak, že kolejnice se ocitla ve vzduchu a znemožnila jízdu vlaků přes most. Strojvedoucí přijíždějícího večerního vlaku pan Komrs zaslechl podivný hukot. Vlak těsně před mostem zastavil a tím zabránil hrozně katastrofě. Později bylo spojení vlaků udržováno přestupováním. Voda se hnala dále k Městečku.³⁾

Ohromná vlna se rozlila obcí Městečko a bořila vše, co jí stálo v cestě. Obyvatelé byli včas

varováni, takže se zachránili. Jedině domkáři Františku Marešovi z čp. 13 utonuly dvě malé děti – (5letá dcera Anna a 18měsíční syn Josef), které nemohly být ze zatopeného domku včas vyneseny.

Pro autentické vyličení vlastní povodně uvádím zkrácený výpis ze zápisu kronikáře Jana Mareše z Městečka čp. 12, který se na záchraně lidských životů zúčastnil osobně. Záznam je uveden v kronice obce Městečko, která je uložena ve Státním okresním archivu v Benešově: „*Konečně začalo svítati, a když nastal den, naskytla se před zraky hrozná katastrofa. Voda již opadla tak, že bylo viděti, jakou zkázu způsobila... Obytné stavení Josefa Vyhna čp. 10, které bylo dřevěné, bylo rozbořeno a odneseno. Stodola Josefa Mareše čp. 9 úplně sebraná tak, že nebylo znáti kde předtím stála. Most přes potok a domek Františka Veselého čp. 19, domkáře, úplně vzatý. Domek Františka Kropáčka čp. 20, domkáře pobořen. Domek Antonína Slaniny čp. 8, domkáře úplně smetený, tak, že nebylo znáti jen hromada kamení. Domek Josefa Chobotského čp. 25 pobořen. Domek Josefa Mareše čp. 21 pobořen*

roh světnice. Za přítomnosti občanů pátráme po dobytku, kterého jsme slyšeli neustále řvát. Na sadě Josefa Vyhnala čp. 10 vězel dobytek ještě uvázaný u bortu, s kterým vyběhl ze stáje a zapletl se mezi olše.“

Při dalších pátracích akcích v Městečku bylo ještě nalezeno lidské tělo ovinuté kolem stromu mezi kmeny. Byla to utonulá žena. Asi o 100 metrů níže pod obcí bylo v blátě smykovského rybníka nalezeno další utonulé ženské tělo.⁴⁾ Mrtvoly pravděpodobně patřily již výše uvedené Anně Koukalové z Podlesí a Barboře Bachové z Popovic. O nález utonulého Jana Zvíhala z Popovic, jak se píše v matričním záznamu popovické fary, se již kronikář nezmiňuje.

Pod hrází smykovského rybníka se nacházel mlýn, který byl v majetku vlašimské vrchnosti – Auerspergů. Mlynáři zde byli pouze jako nájemci.

V roce 1906 hospodařil na tomto mlýně Josef Seibert se svou manželkou. Mlýn byl v té době v plném provozu a při něm také pila. Ta byla jen jednorámová a poháněna jedním vodním kolem.

Další informace o povodni na Smykově se dočítáme v zápisech chotýšanského kronikáře Josefa Šimka, rodáka z čp. 4, který sepsal 11 částí

chotýšanských kronik. Použil také prameny ze zápisů Rudolfa Touly z Městečka čp. 24: „Velká voda je překvapila tak, že nemohli ze mlýna již utéci. Chtěli se tudíž uchýlit na půdu po schodech, nalézajících se ve mlýnici hned za dveřmi z kuchyně. Jakmile však otevřeli dveře do mlýnice, proud vody odtrhl mlynářku a zanesl ji pod kola, kde byla druhého dne nalezena – utopená. Mlynáře a starou služku vrazila voda zpět do kuchyně. Mlynář vylezl na kamna, služka se držela na skříni, kam ji voda vynesla. Oba dýchali zbytek vzduchu u stropu a tak přečkali katastrofu až do opadnutí vody.“

Hráz rybníka pod tlakem vody přece jen povolila, protrhla se na čtyřech místech, velká voda zatopila mlýn, stodolu, i chlévy a obytné stavení a zpěněná a hučící drala se neúprosně dál. Utopenou mlynářku Terezii Seibertovou pochovali pak na hřbitov do Domašína. Mlynář se odstěhoval někam na Moravu, odkud jejich rod pocházel.“

Za hrází smykovského rybníka vede státní silnice po trase Benešov – Vlašim. Jak se dozvídáme ze zápisů Rudolfa Touly, byly přes úžlabinu v délce asi 300 m postaveny z kamen-

Městečko – rozvodněná Chotýšanka (foto: archiv Muzea Podblanicka).

ných kvádrů 2 mosty, vysoké asi 11 m. Zdivo z kvádrů o váze 100 – 200 q voda odplavila až 100 m od mostu a z hráze odnesla staleté duby až 200 m daleko. Pod silnicí rostl olšový prales, po kterém zbyly jen jámy, kamení a bahno.

V osadě Pařezí voda vzala starý obloukovitě klenutý most. Podél potoka byly zcela zničeny rozprostírající se políčka, a tak přišlo několik hospodářů o svou jedinou obživu.⁵⁾

Líčení povodně pokračují opět slovy kronikáře Josefa Šimka: „V místech, kde Chotýšanka pod osadou Onšovice tvoří mírný záhyb, stojí od nepaměti malý klapálek, který v historii našeho kraje je zaznamenán jako „Chotýšanský mlýn“. V době, do které spadá toto vypravování, hospodařil na tomto mlýně Jan Váňa se svou manželkou Annou.

Povodeň je překvapila nepřipravené na nic. Děti, jak je mlynářka večer uložila, spaly klidně v přístěnku vedle mlýnice. Voda je zatopila ve spánku aniž by byly co tušily. Mlynářka v okamžiku, jak stála nad schody vedoucí dolů do mlýnice, chytla se křečovitě zábradlí, zoufale snažíc zachránit se. Prudký náraz valící se vody však smýkl jí dolů pod schody, kde stála a držela

se trámu, až jí voda zatopila. Mlynář sám se synem Janem pohromě ušli. Jenda nespál s dětmi v přístěnku. V době, kdy bouře zuřila, byl s otcem ve mlýnici. Zachránili se oba na severním štítě mlýna, který jediný z celého stavení zůstal stát. Po celou noc oba na tu hrůzu a zkázu hleděli.

Lidí u mlýna přibývalo, každý se snažil nějak pomoci. Když voda trochu opadla, vynesli děti z trosek a položili je na trávu před mlýnem na rozestřenou pokrývku. Mlynářku samotnou dlouho najít nemohli. Konečně ji přece našli dole pod schody mezi trámovým, mrtvou. Byla to velmi smutná podívaná, když ji kladli na trávník vedle dětí, nervové napětí zmocnilo se všech přítomných.“

Pohřeb 47leté mlynářky Anny Váňové a 3 dětí – 5leté Anežky, 8letého Jaroslava a 11letého Františka se konal v Chotýšanech.

Do obce Bílkovice se voda přivalila s ohromným hukotem v půl desáté večer, jak se lze dočíst v místní školní kronice. Voda, v níž byly vyvrácené stromy, klády, lidské příbytky, množství sena, mrtvoly lidí a dobytka, vystoupila 9 m vysoko. Strhala okresní silnici s kamenným mostem u Oltova mlýna. Odnesla části domků Kozlových, Vobeckých a Měchury. Bylo vyvrá-

*Městečko – povodní poškozený Seibertův mlýn na Smykově
(foto: SOkA Benešov – album vlašimského panství Hufnagel).*

*Pracující lid po povodni v Novém mlýně pod Libží
(foto: Obecní úřad Divišov, kronika města Divišova, str. 46).*

ceno mnoho stromů, strhány břehy a tarasy, louky zaneseny bahnem a kamením.

Zuřící živel se hnal nezadržitelně dál směrem k Libži, kde cestou poškodil mlýn mlynáře Matějky ve Slověnicích.⁶⁾

V knize Podblanickou minulostí sepsané panem učitelem Jaroslavem Pouzarem z Vlašimi se o povodni na Chotýšance uvádí: „*Pamětnice z Libže vyprávěla, že ten den byla v Libži u Mautnerů taneční zábava. K večeru se strhla hrozná bouře s průtrží mračen, ale tančícím to nevadilo. V tom vběhl do sálu ponocný a křičel: Přestaňte hrát, valí se velká voda, vesnice se potápí. Blanice, jejíž tok byl přívalem Chotýšanky zastaven, prudce stoupala. Nejhůře bylo u soutoku. Lidé opouštěli zaplavená stavení a utíkali na kopec. Někteří hledali útočiště na půdních trámech. Ve chlévech utonulo mnoho dobytek i drobného zvířectva. Náves byla plná bahna. Takovou spoušť nikdo nepamatoval.*

Když druhý den voda opadla, lidé přiváželi na náves utopený dobytek, kde ho řezník na místě zpracovával a prodával.“

Nejsmutnějším nálezem v Libži bylo objevení utonulého chlapce místními sekáči. Stalo se tak za 14 dní po povodni, kde sekali louky mezi Pěnkavovým a Krupičkovým mlýnem. Utonulým chlapcem byl již výše zmiňovaný František Koukal z Podlesí u Postupic. Byl pohřben na Hrádku.⁷⁾

Miroslav Švarc (Pokračování v příštím čísle.)

Poznámky:

- 1) Pavlíčková J.: O velké povodni na Benešovsku v r. 1906, Benešovský kalendář, č. 9, r. 1996, str. 23 – 26.
- 2) SOKA Benešov, Kronika obecné školy v Postupicích, r. 1879 – 1921, str. 107.
- 3) Mixa K. V.: Městečko Postupice – povšechný jeho obraz, díl I., Postupice 1924 /rukopis v SOKA Benešov/.
- 4) SOKA Benešov, Pamětní kniha obce Městečka, r. 1920, str. 4 – 9.
- 5) Šimek Josef, Chotýšanská kronika, část XI., kapitola 16., Povodeň 1906 (Zapůjčeno z vlastnictví rodiny Budkových).
- 6) SOKA Benešov, Obecná škola Bílkovice, Školní kronika, 1903 – 1934, i. č. 107, str. 10 – 11.
- 7) Pouzar Jaroslav, Povodeň na Chotýšance, Podblanickou minulostí, 2003, str. 34.